

MISSIONSFOLK OG GRUNDTVIGIANERE I VEJLBY SOGN.

Af Poul Christensen

I 1882 vælter en missionsbølge ind over Vejlbj Sogn. På et halvt år omvender lægprædikanter over 200 sognebørn. Grundtvigianerne og Vejlbys gamle præst ser med mistro og foragt på de hellige og deres metoder. Dem kalder missionsfolkene til gengæld for gudløse. En kreds af borgere vil have missionen forbudt.

Landsbyen Staurby ligner så mange andre fynske landsbyer i 1890. 16 firelængede gårde ligger på begge sider af den gamle byvej. Imellem gårdene ligger skolen og smedjen samt 14 huse med en stump jord til. Alle er endnu fæstere under herregården Hindsgavl. Næsten alle bygninger er i bindingsværk med tjæremalet træværk og med stråtag. Enkelte nybyggede stuehuse skiller sig ud med deres murstensfacader.

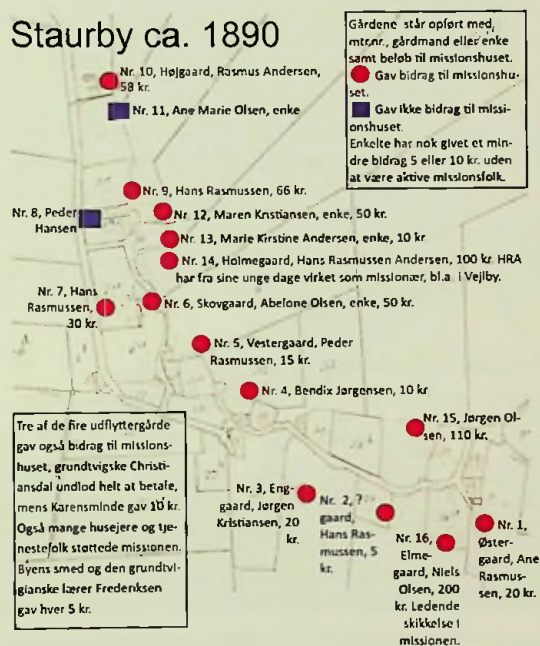
Her går livet sin vante gang. Karle og piger sørger for sammen med husfaren og madmoren og evt. børn, at køerne bliver malket, grisene fodret. At markerne bliver tilsået og afgrøderne høstet. At maden kommer på bordet. At huset er rent og bygningerne vedligeholdt. Køer brøler i kostaldene. Hunde glanimer.

Kommer man indenfor på gårdene, så møder man omvendte og frelst gærdmænd og gærdmandskoner i langt de fleste gærd. Det begyndte for nogle årtier siden. Gærdfæster Niels Olesen på gærd nr. 16 var fra starten en af de ledende missionsfolk i Vejlbj Sogn. Her holdt de hellige mange møder med bøn og bekendelse.

Det er først i 1882, der kommer rigtig gang i missionsarbejdet, og det sker med en så voldsom kraft, at 200 mennesker i sognet bliver omvendt

på et halvt år. Mange af dem bor i Staurby. Man har hidtil regnet med, at omkring halvdelen af den voksne befolkning i landsbyen bliver hellige. Det er snarere flere, i hvert fald på de 16 gærd i landsbyen. 14 af dem har givet bidrag

Staurby ca. 1890

til missionshuset "Bethlehem". Selvom nogle enkelte af dem nok har bidraget uden at være med i missionsbevægelsen, er det ikke nogen tilfældighed, at man har kaldt Staurby "Det ny Jerusalem".

Det ny Jerusalem

Jerusalem antog eventyragtige dimensioner for joderne i eksilet i Babylon. Profeten Ezekiel så i et syn byen og et nyt tempel i en fantastisk himmelsk skikkelse. Det blev jodernes forestilling om det himmelske Jerusalem, der først ved tidens ende skal realiseres på jorden. I Johannes Åbenbaring, kap. 21-22, skildres det nye Jerusalem, der stiger ned fra himlen. Som stedet for den evige frelse skal det nye Jerusalem rumme livets træ og livets flod fra det tabte Paradis.

Den svenske forfatter, Selma Lagerlöf, har udødeliggjort begrebet i sin roman fra 1902: Jerusalem. Hun fortæller om en lille flok sognebørn fra Dalarna, der lader sig omvende af en vækkelsesprædikant og udvandrer til den hellige stad Jerusalem for at leve et sandere og mere renfærdigt liv.

Kilde: www.denstoredanske.dk.

Den åndelige vækkelse

Missionsvækkelsen i Vejlbys Sogn begynder i 1830'erne. I de følgende årtier mødes en gruppe hellige til møder og bøn i de hjem, hvor der er plads. Af og til kommer lægprædikanter på besøg. Ud over Niels Olsen er gårdmand Niels Jørgensen, Aulby, en fremtrædende personlighed. Om ham siger man, at han ved et møde i Fredericia gik udenfor og røg en pibe tobak, da der blev sunget

en salme af Grundtvig. Sådan en omskrevet vise ville han ikke synge med på.

I 1861 dannes Kirkelig Forening for Indre Mission i Danmark, der hurtigt bliver en landsomfattende bevægelse. En række vækkelser landet over skaber fremgang. Flere præster slutter op om bevægelsen. Der bliver bygget missionshuse. Der bliver sendt missionærer ud i landet. Kolportører vandrer rundt og sælger gudelige skrifter. Der bliver udgivet bøger og blade, og ude i sognene bliver der oprettet ungdomsforeninger. Indre Mission virker inden for Folkekirken.

Det er ikke bare en indre religiøs overbevisning, der driver dem i Vejlbys Sogn. De nærer også ifølge Hans Jørgen Brogaard, barnebarn af en af de ledende missionsfolk, en afsky for grundtvigianerne, som på denne tid præger egnens kirke- og åndsliv. De ledende grundtvigianere er stærke personligheder som pastor Melbye i Asperup og pastor Leth i Middelfart. Grundtvigianerne har vind i sejlene fra midten af 1800-tallet, og med de mange nye

"Et bønnemøde. Guds børn". Malet af Niels Bjerre 1893-97. Foto: Århus Kunstmuseum. Public Domain.

højskoler bliver mange gårdmandssønner vakt til at virke i egnens åndsliv og landboarbejde sidst i 1800-tallet. "Den glade kristendom" er grundtvigianismen senere blev kaldt.

Omvendt og frelst

Men i 1882 sker der noget epokegørende.

Gårdejer Jørgen Jørgensen, Lundsbjerggaard ved Vejlbj, har tre døtre: Kirstine, Ane Marie og Karen. En af dem tager turen til Indre Missions sommermøde i Kolding den 27.-29. juni sammen med 80 andre fra sognet. Her hører hun Indre Missions formand, sognepræst Vilh. Beck, tale ved slotsruinen. Han bruger det nedbrudte bygningsværk i sin billedtale om "Herrens gerning både i det enkelte menneske og i hele den indre missions gerning i det af synden ruinerede menneskeliv". Mødet gør et så dybt indtryk på den unge kvinde, at hun vender hjem til gården i Vejlbj som omvendt og frelst – og fortæller om det. Det skaber røre i sognet. Sikkert forargelse og foragt i de grundtvigianske kredse. Men også hos mange en uhørt interesse for og søgen efter at finde ud af, hvad dette nu er for noget.

Indkaldte lægpraktikanter taler i kirken og ude på gårdene for store forsamlinger. De arbejder systematisk og koncentrerer sig om i første omgang at omvende unge mennesker. Ud på efteråret "nåede vækkelsen også ud til de ældre, enkelte, både mænd og kvinder, omvendte sig. Og det havde til følge, at Guds børn arbejdede videre med liv og lyst", skriver pastor Louis Blauenfeldt, en ledende skikkelse i missionen, i et tilbageblik i 1916.

Arbejdet bliver styrket, da missionær Jakob Jensen bosætter sig i Vejlbj. "Navnlig ved samtaler med

den enkelte var han en stor velsignelse for mange", beretter Blauenfeldt. Man regner med, at omkring 200 er omvendt inden årsskiftet.

Missionshuset "Bethlehem"

Samtidig går man i gang med at samle penge ind til et missionshus. Tanken om at bygge et missionshus opstår efter sommermødet i Kolding. Jørgen Jørgensen sympatiserer med Indre Mission og tilbyder at forære en grund. Men han stiller som betingelse, at der ikke kun kan holdes missionsmøder, men også "alle hæderlige møder" i huset, altså også et forsamlingshus for en bredere kreds. Men det vil missionsfolkene ikke acceptere. Det skal være et rent missionshus. I løbet af efteråret bliver Jørgen Jørgensen omvendt og går ind på missionsfolkenes betingelse. Derefter bliver huset hurtigt bygget på de to yderste skæpper af hans jord op til landsbyen.

Provst H. Fønss i Vejlbj tilhører ikke Indre Mission. Han lægger ikke hindringer i vejen for missionens aktiviteter. Han giver sågar et bidrag på 100 kr. til missionshuset, kun Niels Jørgensen og Niels Olsen

"Bethlehem", missionshuset i Vejlbj. Foto: Middelfart Byarkiv.

giver mere. Men han ser med skepsis på missionens fremmarch og lægpraktikanternes nidkærhed.

Den 12. juni 1883 bliver missionshuset "Bethlehem", det første på Fyn, indviet. 400 mennesker moder op, langt flere end der er plads til i huset. De flytter talerstolen hen i indgangsdøren. Herfra taler Indre Missions formand, pastor Vilh. Beck, for den store skare ude og inde.

Provst Fønss: Vøgt dig

I juli, få uger efter indvielsen af missionshuset, går provst Fønss i rette med missionsfolkene i prædikenen "Dommer ikke". Han kalder missionens dømmesyge en pest i vores samfund, der forbitrer samlivet mellem menneskene og forstyrrer endrægtighed og fred. Han siger fra prædikestolen i Vejlbys kirke: "Du, der dommer, og tror at vandre på den snævre vej til himmerige, vøgt dig, at du ikke i blind nidkærhed kommer bort fra den vej, bort fra Herren, der hos sine vil se en tro, virksom ved kærlighed".

*Provst H. Fønss. Foto:
Sofus Christensen,
Fredericia. Middelfart
Byarkiv*

Men missionen fortsætter ufortrødent. "Det var et stort arbejde for Guds rige, som blev udført i den tid – af lægmænd, både tilrejsende indremissionærer og de troende på stedet", skriver Blauenfeldt.

Desuden får sognet endnu en bosiddende missionær. Der er meget at gøre i "Bethlehem". Troende kvinder laver tøj, som "ved en festlig sammenkomst om Guds ord blev uddelt til fattige". Der bliver oprettet en forening for unge mænd, en pigeforening og et bibliotek med "gode bøger i sund kristelig retning i form af opbyggelig, oplysende og fortællende læsning", alt imens missionsarbejdet fortsatte.

Selv mord og religionsvanvid

Fredag den 24. februar 1884 er der stor opstandelse hos husmand Niels Krabbe Kristensens enke, Karenmarie Andersen, på Røjle Mark. Hendes 31-årige tjenestekar, Hans Peter Petersen, har hængt sig. Det kommer der midt i tragedien stort postyr ud af, for man mener, at selvmordet skyldes religionsvanvid, skal man tro indlæg i Middelfart Avis. Altså han er blevet grebet af vanvid som følge af missionens påvirkning. I kirkebogen har provst H. Fønss skrevet "Død ved hængning" som dødsårsag.

Kort tid efter sker endnu et grusomt selvmord. Husmand Lars Larsens kone, den 52-årige Ane Marie Kristensdatter, i Kustrup, tager sit liv tirsdag den 7. marts. "Selvmord, overskæring af halsen" skriver provsten i kirkebogen.

Den 11. marts hænger tunge vinterskyer over kirkegården i Vejlbys. Graveren må svinge hakken for at bryde gennem den frosne jordskorpe, da han graver graven til Ane Marie Kristensdatter. Efter

jordpåkastelsen trodser provst Fønss vind og vejr og går i sin gravtale igen hårdt til missionsfolkene. Han fremhæver ligefrem forbindelsen mellem deres gerninger og selvmordene: "Det er unyttigt, ja, det er ligefrem synd, når de, der selv betragter sig som værende i nådestanden, det sande gudsforhold, stormer løs på samvittighederne hos andre ved at true med fortabelse og helvedes pine, dersom de ikke vil kaste sig ind i sønderknuselsens angst, så at de kan komme til at bekende: Nu har jeg i denne eller hin time ret fornummet min nød, og nu er jeg blevet omvendt og benådet. Det er ikke alle, der har stærke hoveder til at kunne tåle det. Fortvivlelse, sindsforvirring og selvmord kan, som sørgelige erfaringer nok som viser det, blive følgerne heraf".

Selvmodene bliver et samtaleemne på egnen og vækker tilsyneladende en voldsom harme mod missionens virke og metoder. Redaktør Claudius Madsen, Middelfart Avis, lægger spalteplass til indlæg i sin avis.

Allerede den 14. marts skriver en "Anton", hvordan den stakkels kone skærer halsen over, efter at der store dele af natten er blevet prædikeret for hende. Konen ligger i sit blod omgivet af knælende og bedende hellige, da politi og lægen kommer. Han mener at vide, at også en ung pige og en karl er blev "sindssvage" på grund af "religionsskrupler".

Hvor meget der er sandt, og hvad der er rygter og fantasi, ved vi ikke, for nogle dage efter skriver avisen ifølge "en pålidelig kilde", at døren til konens kammer var låst, da politiet kom.

"Antoinette" tager lægprædikanterne i forsvar.

"Skønt de ofte bringer forvirring i uklare hoveder, er det en uret at kaste skylden for mord og sindssygdom over på sådanne hellige mænd, som

uden tvivl er udkårne til at være sendebud til den slægt af vantro og visne sjæle, der ikke duer til at bære frugt".

"Anton" svarer, at en så grundig vækkelse, som den er ikke til livets fremvækst, når den kan bringe folks tanker hen til selvmord som et sidste hjælpende middel. Han fastholder sin beretning og tilføjer, at "de hellige" havde låst døren, inden politiet kom. "Anton" viser sig at være en Anton Gundersen fra Vinstrup ved Rødding, der p.t. var i Middelfart. Han er ikke til at opspore senere.

En "Antonius" fortsætter angrebene på missionen. Han skriver, at der i år har været fire eller fem selvmord på egnen foruden et par forsøg. Han kæder det sammen med det "religiøse vanvid", som bringer folk fra sans og samling. "Det er utroligt, at en slig religiøs rørelse, som ikke fordømmer en så gruelig forbrydelse som selvmord, kan få indpas i en kristen menighed".

Fjendskabet bliver til had

Sognets missionsfolk deltager ikke i den avisdebat. Den omtales heller ikke i protokollen. "Men alt som bevægelsen bredte sig og bragte uro og splittelse ind i mange familier og hjem, vågnede fjendskabet, som efterhånden voksede til had. Man begyndte at skrive i aviserne imod livet, og det var artikler fulde af gift og had", skriver Blauenfeldt, som også mener, at provstens "sindslag over for vækkelsen forandrede sig til det værre".

Blauenfeldt nævner også kort de to selvmord. "Verden gav naturligvis de hellige skylden, og provst Fønss holdt sig desværre i det stykke med verden". "Verden" forstås her som de "gudsfiendtlige".

Indre Mission svarer igen ved at indbyde til

et missionsmøde i Vejlbj Kirke den 30. april. Missionens formand, Vilh. Beck, prædiker for en fyldt kirke. Becks prædiken er ikke bevaret. Hændelserne og kritikken har ikke svækket missionen i sognet.

Brev til biskop: Stop missionen

Lægprædikanternes virksomhed og selvmordene bliver også for meget for en kreds af sognets mænd. De samler grundtvigianernes og andres harme op og forfatter en flere siders lang beretning om selvmordene og missionens fremfærd til Middelfartkredsens folketingsmand, biskop og tidligere minister D.G. Monrad. Vi kan kun gisne om, hvem disse mænd er, og hvad de konkret skriver. Men i Røjle er der en gruppe aktive grundtvigianere, som f.eks. et år senere ved et fødselsdagsselskab tager initiativ til at oprette Røjle Mejeri. De står også bag det senere Røjle Forsamlingshus med foredragsforening m.v. Det er Røjlegårdejere som Niels Christian Petersen, Kroghøjgaard, hans bror Søren Petersen, Skrivergaarden, Mikkel Jørgensen, gården uden navn, og Jørgen Hansen, Nymarksgaard. De er en del af "den grundtvigianske familie" – se senere. En anden fremtrædende grundtvigianer er gårdejer Th. Jensen i Kustrup. Han er bl.a. amtsrådsmedlem og har valgt at løse sognebånd til præsten i Asperup. Han bliver også den første formand for Røjle Mejeri i 1885.

Det nærmeste, vi kommer indholdet af brevet, er i Blauenfeldts beretning. Han citerer missionær Hans Rasmussen Andersen, der som bosat i Staurby har været på tæt hold af begivenhederne i sognet: "De, grundtvigianerne, bad ham om at udvirke ad lovens vej intet mindre end, at missionen

blev forbudt i landet. "De var altså", skriver Hans Rasmussen Andersen, "færdige til at begynde religionsforfølgelse".

Men Monrad skulle ifølge missionæren have glædet sig over den store vækkelse, der var sket, og sendt brevet videre til Indre Missions formand, Vilh. Beck, som senere spøgefuldt har fortalt, at det endte i hans papirkurv. Har forgæves forsøgt at finde brevet i Monrads arkiv.

Missionens folk er således fulde af harme over brevet til biskop Monrad. Carlsen-Skiødt kalder dem "verdsligsindede og gudeløse", der vil være i fred. Disse gudeløse stod altså over for de hellige og frelste missionsfolk. Mon ikke, at udtrykket "Det nye Jerusalem" om Staurby er opfundet i grundtvigske kredse, og måske først senere efter Selma Lagerlöfs "Jerusalem". Blauenfeldt kalder det "spottende og ikke særlig vittigt". At de tre missionærer i sognet: Peter Petersen, Jakob Petersen og Johannes Petersen ifølge Åge Petersen blev kaldt "de tre apostle Peter, Jakob og Johannes", nævner Blauenfeldt slet ikke.

Anden missionsbolge fra 1896

Gemytterne falder til ro. De "tre apostle" bliver skiftet ud med andre lægprædikanter. Gamle provst Fønss tager sin afsked 1885. Missionen anbefaler med 400 underskrifter Fønss' kapellan som hans efterfølger, men uden held. Afløseren, I.A. Heibjerg, falder dog bedre end Fønss i missionsfolkenes smag, selvom han ikke er missionsmand. Det betyder, at der nu kommer flere missionsfolk til gudstjenesterne i Vejlbj Kirke og færre til missionsmøderne i Bethlehem. Men missionsarbejdet fortsætter, om end med mindre styrke.

Gårdmand og missionær Hans Rasmussen Andersen, Staurby, erkender dog i et tilbageblik, at missionen har begået en del fejl og dumheder. Ved julefesten i 1896 for sognets unge kvinder har man inviteret mange piger, som ikke er medlemmer. Hans Rasmussen Andersen er en af talerne og har senere fortalt om festen: Mens han taler, bryder en pige sammen i gråd. Efter talen

går pigerne rundt om juletræet, men snart bryder flere af de indbudte piger ud i gråd, og sangen forstummer. Så begynder de rettroende at tale med pigerne. 20 piger bliver synligt vakt den aften, og ikke mindre end 10 unge kvinder går hjem med et sønderknust hjerte. Efter julefesten er der eftermøder med personlige samtaler med pigerne. Det sætter gang i en ny bølge af vækkelser i det

Medlemmerne af Pigeforeningen 1899. Navnene på alle 67 unge kvinder på billedet er bevaret. De mange medlemmer er nok resultatet af missionsbølgen i 1896-97. En interessant detalje er de tre piger i cirklen til højre. De er døtre af bødker Peder Jørgensen og Ane Olsen, der boede lige over for missionshuset i Vejlbj. De tre piger, Ane, Kirstine og Karen, er opkaldt efter Jørgen Jørgensen tre døtre – ham der skænkede grunden til missionshuset, og hvis ene datter satte gang i den første missionsbølge i 1882. Pigeforeningen, en afdeling af KFUK, blev stiftet i 1885. Indtil 1901 var gårdfæster Rasmus Andersen, Staurby, formand. Han ses midt i anden række fra oven. Pigerne modtes i Missionshuset en gang om ugen. Foto udlånt af Børge Jeppesen/overdraget til Byarkivet i Middelfart.

følgende år. Henved 50 bliver omvendt, heriblandt mange unge. Under denne bølge bliver anskaffet et orgel til missionshuset, og Brorsons salmebog erstatter kirkesalmebogen.

Hans Rasmussen Andersen bliver godkendt som indremissionær i 1892 og virker i sognet i disse år.

Forsøg på at søndagslukke mejeriet

Selvom missionens folk og grundtvigianerne står stejlt og uforsonligt over for hinanden på det åndelige og religiøse område, kan de to grupperinger godt finde ud af at samarbejde. Det kommer f.eks. til udtryk i Røjle Mejeri. Det er godt nok det "grundtvigianske fødselsdagsselskab i Røjle", der tager initiativet til at oprette mejeriet. De vil hente inspiration hos det helt nye mejeri i Baaring i januar 1885. På vej mod Baaring samler de missionsmanden Hans Hansen fra den ene af de tre gårde Brogaarde op. Der kommer to missionsfolk i den første bestyrelse, der får amtsrådsmedlem og gårdejer Th. Knudsen, Kustrup, til formand.

Skorstenen på Røjle Mejeri pustede røg ud – også om søndagen – trods missionsfolkernes forsøg på at lukke mejeriet på søn- og helligdage. Røjle Mejeri 1910. Foto: P. Fischer. Byarkivet i Middelfart.

Helt uden gnidninger går det dog ikke. Tre gange i slutningen af 1800-tallet forsøger missionsfolkene at lukke mejeriet på søn- og helligdage. Det sker i forbindelse med, at Indre Mission fører kampagner for, at mejerier skal efterkomme det tredje bud om at komme hviledagen i hu. Missionens formand, pastor Vilhelm Beck, er citeret for: "Så længe I bliver ved med at vanhellige hviledagen med eders søndagsarbejde, skal I mindes derom, og mejeriskorstenen derhenne peger mod himlen om jeres synd".

Det lykkes ikke at søndagslukke Røjle Mejeri, missionsfolkernes forslag bliver nedstemt på generalforsamlingerne.

Missionens sociale netværk

I det daglige sociale liv blander de to samfund sig næppe meget med hinanden. Familierne gifter sig ikke ind i hinanden på tværs af de religiøse skel. Missionsfolkene møder hinanden ved familiefester og i missionshuset, grundtvigianerne ved deres familiefester og f.eks. til møder i forsamlingshuset. Et eksempel på et missionsk familienetværk: Niels Olsen er fæster på gård nr. 16 i Staurby. Han er en ledende personlighed i missionen. Han søster, Abalone Olsen, bliver gift med fæster Anders Hansen Olsen på gård nr. 6. Her sidder hun som enke i slutningen af 1800-tallet. En datter, Maren, bliver gift med fæsteren på nabogården, nr. 7, Hans Rasmussen, også en missionsmand. Han har en god ven, Peder Jeppesen, som er karl på Vejlbjygården, Lundsbjerggaard først i 1890'erne. Gårdejeren her er Niels Jørgensen, som skænkede Indre Mission et stykke jord til missionshuset, "Bethlehem" i 1883. Peter Jeppesen stammer fra Brobyværk og er antagelig kommet til Vejlbj Sogn gennem

missionskontakter. Han får vennen til at hjælpe sig med et hemmeligt stævnemøde i juli 1892 med vennens kones lillesøster, Ane, som hjælper sin mor med husholdningen på gård nr. 6. De to bliver gift i 1895. Ved brylluppet er vennen, Hans Rasmussen, og gommens bror, Christian Jeppesen, forlovere.

Peder Jeppesen hjælper en anden bror, Albert Jeppesen, til sognet efter århundredeskiftet. Han bliver gift med Maren Pedersen fra Aulby Mark, som han møder i missionshuset, og de overtager den udflyttede Aulbygård, Dybdalgaard, der ligger mindre end en km syd for Staurby. Navnet Jeppesen optræder ved flere lejligheder i det kommende menighedsråd.

Sådan kan man blive ved. Familier er flettet ind i hinanden, og kommer der som her "nyt blod" til sognets familier, er det af missionsk art.

Den grundtvigianske familie

Også i de grundtvigske kredse holder man sammen. Der ser man den grundtvigianske familie, der udspringer fra Kroghøjgaard i Røjle.

*Gårdejer Niels Chr. Petersen,
Kroghøjgaard. Foto udlånt af
Karen Jensen.*

Margrethe Nielsen og Niels Christian Petersen bliver gift den 28. oktober 1871 i Vejlbys Kirke. Hun er født på Kroghøjgaard i Røjle. Han stammer fra Røjlegården Skrivergaarden og flytter ved giftermålet til Kroghøjgaard et par hundrede meter derfra på Bygaden.

Han er en dygtig landmand og bliver en markant personlighed i landsbyen. Han er venstremand og grundtvigianer ligesom sin kones familie. Hans bror, Søren Petersen, overtager Skrivergaarden. Ingen af disse gårde giver bidrag til Indre Mission og "Bethlehem".

Det er Niels Chr. Petersens fødselsdagsselskab, som sætter gang i oprettelsen af Røjle Mejeri i 1885. De to brødre er også med til at oprette Røjle Forsamlingshus i 1896, hvor Søren er formand for forsamlingshuset i flere år.

Margrethe og Niels Chr. får seks børn. Fem af dem gifter sig med gårdmandssønner og -døtre fra egnen. Røjlegårde som Brøndgaard, Nygaard, Nymarksgaard og Staurbyudflyttergården Christiansminde, en af Brogaardene og Vejlbys Lundsbergsgaard, solgt efter Niels Jørgensens død, er eksempler på grundtvigianske gårde fra sidst i 1800-tallet.

Det har været karakteristisk, at familiemedlemmerne har været meget engageret i kirkeligt arbejde. Flere har således været medlemmer af menighedsrådet i Vejlbys Sogn, der bliver oprettet i 1903. De har også gjort sig gældende i sognerådet. Søren Petersen, Skrivergaarden, er sognerådsformand 1904-1909. Hans Pedersen, Christiansdal, følger efter til 1912, hvor Jørgen Rasmussen, Røjle Nygaard, bliver formand til 1921. De har beklædt formandsposter i Røjle Mejeri og har været aktive i foredrags- og

gymnastikforeninger. De har drukket øl og vin, når der var gilde.

Missionshuset "Bethlehem" i Vejlbj fungerer stadig. Der holdes møder. Der bedes. Der synges salmer. Der holdes basarer. I dag er kredsen omkring Indre Mission blevet mindre og består mest af ældre mennesker. Kanterne er også blevet slebet gevaldigt af gennem de sidste 100 år. Selv Grundtvigs salmer, som i 1800-tallet blev anset for omskrevne viser, synges.

I Røjleskov er missionshuset ved at blive omdannet til et kulturhus. Missionshuset i Strib blev solgt til privatbolig for flere årtier siden.

Grundtvigianerne fungerer næppe som bevægelse i dag i sognet. Ved de sidste tre menighedsrådsvalg i 2008, 2012 og 2016 har hverken Indre Mission eller grundtvigianerne markeret sig.

Staurby var på vej til at blive "Det ny Jerusalem", men træerne vokser som bekendt ikke ind i himlen. I dag bor der stadig mange af de gamle missionske familier i byen – nok missionske i en meget mildere udgave, end da der var kamp mellem missionsfolk og grundtvigianere i 1880'erne.

Kilder:

Vejlbj. Minder og tro. Åge Petersen 1972.

Vækkelsen i Vejlbj. Louis Blauenfeldt, 1916.

Det Aandelige Liv paa Vestfyn. J.C.A. Carlsen-Skødt, 1930.

Indre Missions Tidende, 1884.

Middelfart Avis, artikler 1884 m.m.

Vækkelserne i Vejlbj sogn, foredrag af Hans Jørgen Brogaard Hansen, 1994, forkortet artikel i Bavn 1998, 2.

Indre Mission i Vejlbj Sogn, protokol fra 1882 og frem.

Røjle Mejeri i 97 år. Poul Christensen, Bavn 2 2014 og 1 2015.

Bønderne på Staurby Skovgaard. Poul Christensen, januar 2015.

Folketællinger og kirkebøger.

Meteorologiske årbøger 1882 og 1883.